

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Alueet • 2023:2

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020

Suomen rakennerahasto-ohjelman
tuloksia

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020

Suomen rakennerahasto-ohjelman tuloksia

Mari Parviainen

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Työ- ja elinkeinoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-327-946-9

ISSN pdf: 1797-3562

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tuloksia

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2023:2		Teema	Alueet
Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Tekijä/t	Mari Parviainen		
Kieli	suomi	Sivumäärä	32
Tiivistelmä			
Tässä yleistajuisessa koosteessa luodaan katsaus ohjelmakauden tuloksiin. Yritysten valmiudet liikevaihdon kasvuun ja kansainvälistymiseen ovat vahvistuneet, ja on luotu uutta liiketoimintaa. Ohjelma on vaikuttanut eri alueilla vaihtelevasti elinkeinorakenteen monipuolistumiseen. Yritykset ovat luoneet yhteistyöverkostoja. Uusia yrityksiä ja työpaikkoja on syntynyt melko vaatimaton määrä. Vuorovaikutus on lisääntynyt innovaatiotoiminnassa. On tuotettu uutta tietoa, mutta sitä ei ole saatu riittävästi käyttöön liiketoiminnassa. Ymmärrys vähähiilisydestä ja kiertotaloudesta on lisääntynyt. Yksilöllisiä opintopolkuja on tuettu, ja opintojen keskeyttämisiä on ehkäisty. Koulutuksen työelämälähtöisyys on vahvistunut. Työllisyyttä on edistetty, ja ohjausta on viety ihmisten saataville. Ikääntyneiden työllistyminen on onnistunut. On toteutettu työhyvinvointivalmennuksia ja tasa-arvoprojekteja. Kolmasosa uusista työpaikoista on syntynyt naisille, ja osallisuutta parantaviin hankkeisiin on osallistunut miehiä vain vähän. Työ- ja toimintakykyä on vahvistettu, ja osallisuutta on kehitetty. Kolmas sektori on osallistunut köyhyyttä torjuviin hankkeisiin. Kokemuksia taloudellisen tilanteen vaikeudesta on onnistuttu vähentämään.			
Asiasanat	aluekehitys, aluepolitiikka, rakennerahastot, Euroopan aluekehitysrahasto, Euroopan sosiaalirahasto		
ISBN PDF	978-952-327-946-9	ISSN PDF	1797-3562
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-946-9		

Hållbar tillväxt och jobb 2014–2020

Resultaten från Finlands strukturfondsprogram

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2023:2		Tema	Regionerna
Utgivare	Arbets- och näringsministeriet		
Författare	Mari Parviainen		
Språk	finska	Sidantal	32
Referat			
I denna allmänfattliga sammanställning ges en översikt över programperiodens resultat. Företagens förutsättningar för ökad omsättning och internationalisering har stärkts och ny affärsverksamhet har skapats. Programmet har i varierande grad i de olika regionerna bidragit till att näringsstrukturen blivit mångsidigare. Företagen har skapat samarbetsnätverk. Antalet nya företag och arbetstillfällen som uppstått är ganska obetydligt. Växelverkan har ökat också inom innovationsverksamheten. Ny kunskap har tagits fram, men den har inte tagits i bruk i tillräcklig utsträckning inom affärsverksamheten. Förståelsen för koldioxidsnålhet och cirkulär ekonomi har ökat. Individuella utbildningsvägar har understötts och avbrytande av studier förebyggts. Den arbetslivsorienterade utbildningen har stärkts. Sysselsättningen har främjats och människor har fått tillgång till handledning. Sysselsättningen av äldre har varit framgångsrik. Det har genomförts coachning inom arbetshälsa samt jämställdhetsprojekt. En tredjedel av de nya arbetstillfällena har tillfallit kvinnor, och bara ett fåtal män har deltagit i projekt för att förbättra delaktigheten. Arbets- och funktionsförmågan har stärkts och delaktigheten har förbättrats. Tredje sektorn har deltagit i projekt för bekämpning av fattigdom. Man har lyckats minska upplevelserna av ekonomiska svårigheter.			
Nyckelord	regional utveckling, regionalpolitik, strukturfonder, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden		
ISBN PDF	978-952-327-946-9	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-946-9		

Sustainable growth and jobs 2014–2020

Results of Finland's structural fund programme

Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2023:2		Subject	Regions
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland		
Author(s)	Mari Parviainen	Pages	32
Language	Finnish		
Abstract	This popularised summary provides an overview of the results of the programming period. Companies' capabilities to grow and internationalise have improved and new business has been created. The programme has helped regions to diversify their economic structure to a varying degree. Companies have created cooperation networks. However, only a modest number of new companies and jobs have been born. Interaction has also increased in innovation activities. New information has been produced, but it has not been put to sufficient use in business activities. The understanding of decarbonisation and circular economy has risen. Support has been provided to customised study paths and dropping out of studies has been prevented. The work-oriented approach of education has been strengthened. The promotion of employment has continued and guidance has been made available to more people. The employment of elderly people has been successful. Coaching to increase wellbeing at work and gender equality have been implemented. Women have been hired for a third of the new jobs while only a small number of men have participated in projects improving inclusion. Work ability and functional capacity are stronger and participation has improved. The third sector has taken part in projects combating poverty. Experiences of financial difficulties have fallen.		
Keywords	regional development, regional policy, structural funds, European Fund for Regional Development, European Social Fund		
ISBN PDF	978-952-327-946-9	ISSN PDF	1797-3562
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-946-9		

Sisältö

Johdanto	7
1 Yleistä ohjelmakaudesta	8
2 Yritysten kasvua, kilpailukykyä ja kansainvälistymisvalmiuksia luodaan yhteistyössä	9
2.1 Kasvu	9
2.2 Kilpailukyky	10
2.3 Kansainvälistyminen	12
3 Tutkimus- ja kehitystoiminta tuottaa innovaatioita	13
3.1 Toimijoiden vuorovaikutus	13
3.2 Innovatiiviset ympäristöt	14
3.3 Uusi tieto	15
4 Vähähiilisyydellä ja kiertotaloudella pyritään torjumaan ilmaston lämpenemistä	16
5 Osaaminen helpottaa siirtymistä työelämään	19
5.1 Tukea opiskeluun	19
5.2 Osaamisen kehittäminen ja työvoimapulaan vastaaminen	20
6 Työllisyys on kasvun edellytys	22
6.1 Erityisryhmien työllistyminen	22
6.2 Työhyvinvointi	25
6.3 Sukupuolten tasa-arvo	26
7 Osallisuutta tukee työ- ja toimintakyvyn kehittäminen	27
7.1 Työ- ja toimintakyky	27
7.2 Köyhyyden torjunta	28
8 Ohjelmakausi lukujen valossa	30
Lähteet	31

JOHDANTO

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelmassa on ohjelma-kauden aikana toteutettu yli 11 300 hanketta, joihin on kohdistunut lähes 2,9 miljardia euroa julkista rahoitusta.

Euroopan aluekehitysrahasto tasoittaa maiden ja alueiden välisiä kehityseroja, luo elinvoimaa, parantaa työllisyyttä, tukee kestävää kasvua ja lisää kilpailukykyä. Rahastosta tuetaan myös kestävää kaupunkikehittämistä.

Euroopan sosiaalirahasto tukee työllisyyttä, osaamista sekä edistää tasa-arvoa, osallisuutta, työoloja ja henkilöstön hyvinvointia.

Hankkeiden tuloksia seurataan tuotosindikaattorien avulla. Sen lisäksi ohjelmasta ja sen teemoista on teetetty erilaisia arviointeja ulkopuolisilla asiantuntijoilla. Tässä yleistajuisessa koosteessa luodaan katsaus ohjelmakauden tuloksiin indikaattorien, arviointien ja asiantuntijahaastattelujen pohjalta.

Mari Parviainen
Kesäkuu 2022

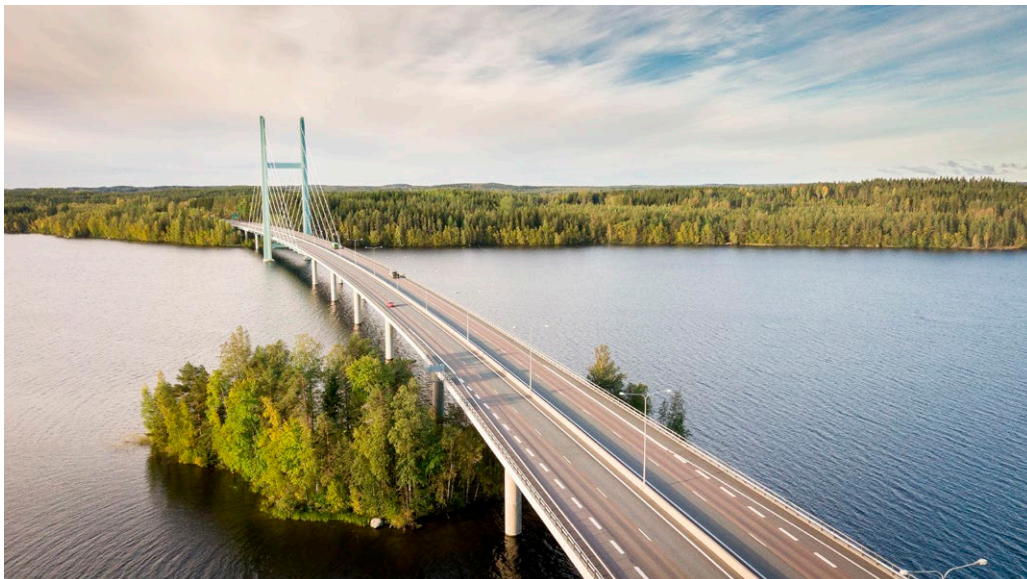
1 Yleistä ohjelmakaudesta

”Rakennerahastorahoitusta on onnistuttu hyödyntämään vipuvartena ja aidosti liikkeelle panevana voimana.”

”Ohjelma on auttanut maakuntia tunnistamaan ja vahvistamaan omia vahvuuksiaan. Älykkästä erikoistumisesta on tullut aluekehittämisen peruseriaate.”

”Hankkeissa on saatu paljon aikaan vaikutuksia, joita ei voida mitata määrällisillä mittareilla. Lisäksi osa tuloksista tulee näkyviin vasta pidemmällä aikavälillä.”

”Rakennerahastot tarjoavat aidon mahdollisuuden kehittää toimintaa ja vastata yhteiskunnallisiin haasteisiin. Ne ovat kohtalaisen joustavia ja monipuolisia.”

2 Yritysten kasvua, kilpailukykyä ja kansainvälistymisvalmiuksia luodaan yhteistyössä

2.1 Kasvu

Pienten ja keskisuurten yritysten kasvun edellytykset ja valmiudet liikevaihdon kasvuun pitkällä tähtäimellä ovat vahvistuneet. Hankkeissa mukana olleiden yritysten liiketoiminta on kehittynyt tuloksellisesti. Rahoitus tukee laadukasta kehittämistyötä ja mahdollistaa laajemman uudistamisen.

Toimintaympäristön kehittämishankkeissa erityisesti se, että yritys on osallistunut hankkeen toimintaan aktiivisesti useita kertoja, on vaikuttanut myönteisesti yrityksen liikevaihdon kehitykseen. Myös useiden toimenpiteiden yhdistelmät ovat olleet onnistuneita. Tehokkaaksi on osoittautunut esimerkiksi eri rahoituslähteiden muodostama hankekokoaisuus, jossa on sekä edistetty pk-yritysten toiminnan laajentamista että kehitetty henkilöstön osaamista.

Uutta liiketoimintaa on syntynyt merkittävästi. Silti uusia yrityksiä ja uusia työpaikkoja on syntynyt melko vaatimaton määrä, kun tarkastellaan ohjelmassa käytettyä rahoitusta ja aikaa sekä talouden yleistä, ohjelmalle suotuisaa noususuhdannetta. Tulokset realisoituvat kuitenkin usein vasta myöhemmin hankkeen päätyttyä.

Ohjelma on vaikuttanut eri alueilla vaihtelevasti elinkeinorakenteen monipuolistumiseen. Rahoitettujen toimialojen lukumäärä on ollut suuri.

Verkostojen kehittäminen on ollut keskeinen tavoite monissa hankkeissa. Yritykset ovat luoneet kumppanuuksia sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Verkostojen kasvattaminen ja monialainen yhteistyö ovat myös edistäneet sijoittajien löytymistä. Suurille yrityksille on pyritty löytämään uusia yhteistyökumppaneita muun muassa valmennustyöpajoissa. Liiketoiminnan kehittämistä on edistetty esimerkiksi sairaanhoitopiiriin ja pienyritysten välisessä yhteistyössä, jota toteutettiin asiantuntijakoulutuksissa ja työpajoissa. Lisäksi hankkeissa on järjestetty tapahtumia, joissa tuotteiden ostajat ja myyjät ovat kohdanneet. Yritykset ovat toteuttaneet myös sekä tavanomaisia että virtuaalisia messuja.

"Innovatiiviset kaupungit -ohjelma (2014–2017) aiheutti myönteisen muutoksen yritysten, kaupunkien ja korkeakoulujen verkostoitumiseen. Se korosti asiaosaamisen ympärille muotoutuvia yhteistyöverkostoja."

2.2 Kilpailukyky

Rakennerahastovaroilla on tuettu yritysten investointeja. Yritykset ovat investoineet uusiin tuotantotiloihin ja -laitteisiin, joilla ne ovat tehostaneet tuotantoprosessejaan. Teollisuuden yritykset ovat kehittäneet tuotantoaan myös esimerkiksi ottamalla käyttöön uusia energiaratkaisuja ja parantamalla resurssitehokkuutta. Itä- ja Pohjois-Suomessa on parannettu liikenneyhteyksiä. Infrastruktuurihankkeet ovat edistäneet yritysten omia investointeja ja parantaneet niiden paikallista saavutettavuutta.

Hanketoimijat ovat antaneet yrityksille neuvontaa esimerkiksi omistajanvaihdostilanteista, turvallisuushkiin varautumisesta ja tekoälyn eettisyydestä. Yritysten ymmärrys digitalisaatiosta ja sosiaalisesta mediasta on lisääntynyt hankkeiden myötä. Yritykset ovat saaneet käyttöönsä tutkimustietoon perustuvia työvälineitä ja malleja, joita ne voivat hyödyntää tehdessään digitaalisuuteen liittyviä investointeja.

Myös matkailualan kilpailukykyä on edistetty. Yritykset ovat kokeilleet ja ottaneet käyttöönsä uusia digitaalisia palveluja. Alueiden tunnettuus ja vetovoima ovat lisääntyneet. Useat yritykset ovat kehittäneet yhdessä tuotepaketteja ja kansainvälistä markkinointia. Hankkeissa on edistetty erityisesti luonto-, kulttuuri- ja tiedematkailua.

- Yritykset ovat myös esimerkiksi kehittäneet puumateriaalin uusia käyttökohteita ja metsien uudenlaista, täysimittaista hyödyntämistä.
- Rakennusallalla puutalorakentamista ja sen kansainvälistä kilpailukykyä on parannettu tarjoamalla neuvontaa rakennuttajille ja rakennusyrityksille.
- Lisäksi esimerkiksi korkeakoulut ovat suunnitelleet puusta tehtyjä asumuksia kriisialueille.

2.3 Kansainvälistyminen

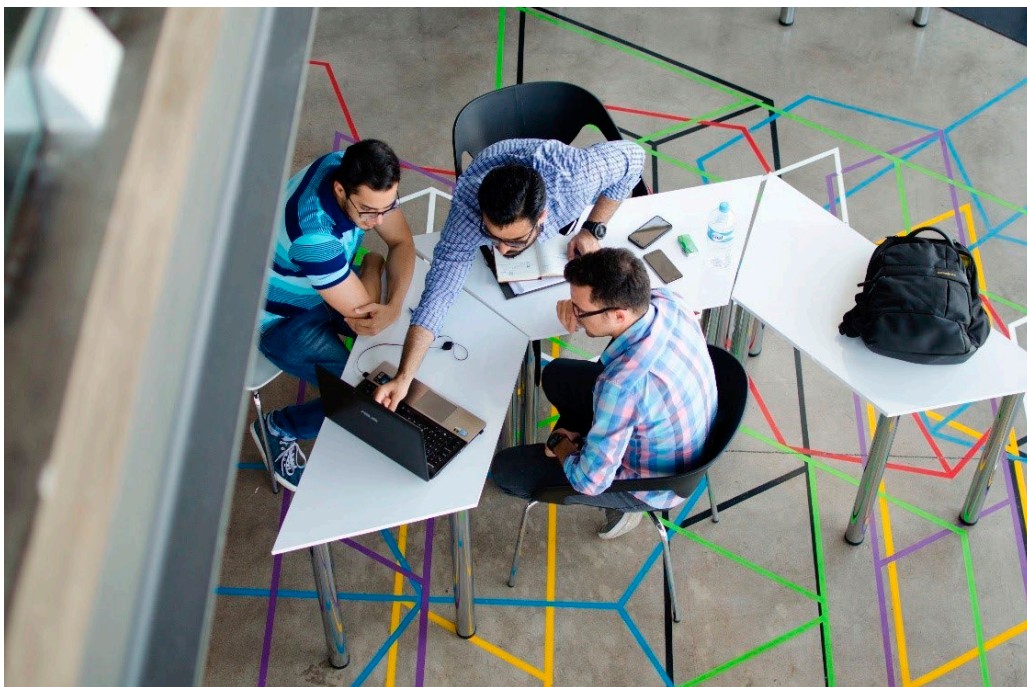
- Hankkeisiin osallistuneiden pk-yritysten kansainvälistymisvalmiudet ovat parantuneet.
- Yritykset ovat tehneet kansainvälistymissuunnitelmia ja kartoittaneet vientimarkkinoita sekä uudistaneet liiketoimintamallejaan niille sopiviksi. Asiantuntijat ovat olleet apuna liiketoimintastrategioiden kehittämisessä.
- Yritykset ovat myös kohdentaneet markkinointiaan ulkomaille.
- Eri alojen yritykset ovat tuoneet yhteen osaamistaan, mikä helpottaa kaupallistamista. Esimerkiksi ICT- ja pelialan toimintaa on yhdistetty pedagogiikkaan.
- Merkittävä määrä hankkeisiin osallistuneista pk-yrityksistä on aloittanut viennin tai laajentanut uudelle vientimarkkina-alueelle.

3 Tutkimus- ja kehitystoiminta tuottaa innovaatioita

3.1 Toimijoiden vuorovaikutus

Julkisen sektorin rooli tutkimus- ja kehitystoiminnassa on selkeytynyt älykkään erikoistumisen myötä. Älykäs erikoistuminen on edistänyt yhdessä tekemistä ja kansainvälistä yhteistyötä. Ohjelmakaudella yksityisen ja julkisen sektorin käytännön kehittämishankkeet ovat kuitenkin olleet erillään toisistaan, ja yhteisrahoitteisia tutkimus- ja kehityshankkeita on ollut vain vähän.

Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden luomiin hankkeisiin on osallistunut huomattava määrä yrityksiä. Eri toimijat ovat lisänneet merkittävästi keskinäistä vuorovaikutustaan innovaatiotoiminnassa. Toimijat ovat kohdanneet esimerkiksi verkostoitumistapahtumissa. Yritykset ovat myös esimerkiksi saaneet hyödyntää kuluttajaraadin testausta tuotekehityksessään. Hankkeet ovat tuoneet yhteen lisäksi opiskelijoita ja pk-yrityksiä. Ne ovat tehneet yhteistyötä tuotteiden tutkimuksessa, testauksessa ja markkinoinnissa.

3.2 Innovatiiviset ympäristöt

Älykäs erikoistuminen (smart specialisation) perustuu alueen tunnistamiin vahvuuksiin ja kehittämispotentiaaliin. Alueiden tavoitteena on erikoistumalla uudistaa osaamispohjaa ja elinkeinoja ja tehdä se älykkäästi. Älykäs erikoistuminen auttaa löytämään eri toimialojen, palvelujen ja teknologioiden keskinäistä vuorovaikutusta.

Hankkeissa on luotu innovaatioalustoja ja -ympäristöjä. Ne ovat yhdistäneet alueen toimijoita, helpottaneet tuotekehitystä ja mahdollistaneet uusien tuotteiden testauksen. Esi-merkkejä innovaatioympäristöistä ovat digitaaliseen tiedonhallintaan, robotiikan käyttömahdollisuuksiin, automaatioon, näöntutkimukseen ja vesialaan keskittyvät innovaatioympäristöt. Rakennerahastovaroja on kohdennettu myös kulttuuria ja taidetta edistävien luovien tilojen perustamiseen.

Innovaatiotoiminnan keskittyminen on vahvistanut älykkääseen erikoistumiseen perustuvien toimialojen kehittymistä. Korkeakoulujen asema on vahvistunut. Ne ovat hankkineet uusia koneita ja laitteita, jotka mahdollistavat tutkimustyön tekemisen. Merkittävimmät vaikutukset tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistumiseen on saatu alueilla, joille kohdistuu yleisesti vain vähän tutkimus- ja kehitysrahoitusta muista lähteistä tai joilla yritysten T&K-intensiteetti on alhainen.

6Aika-strategia on luonut uudenlaista yhteistyötä kuuden suurimman kaupungin välille. Kaupunkiympäristöjen voidaan nähdä avautuneen innovaatioalustoiksi. 6Ajalla on ollut merkittävää vaikutusta kaupunkikehittämiseen.

"Tämä on ollut innovaatioalustojen kausi. Niistä on paljon hyötyä myös tulevaisuudessa."

"6Aika on ollut yksi ohjelman lippulaivakokonaisuuksista. Se on ollut valtava menestys myös kansainvälisesti."

3.3 Uusi tieto

Hankkeissa on tuotettu uutta tietoa ja teknologiaa. Ilman rakennerahastojen resursseja huomattava osa kehittämistyöstä jäisi tekemättä.

Tietovarantoja on avattu. Samalla on panostettu avoimen tiedon yhteiseen käytettävyyteen. Yritykset ovat kiinnostuneet avoimen tiedon hyödyntämisestä. Rahoitusta on kohdennettu myös mm. uusiutuvan energian ja pakkausmateriaalien tutkimukseen.

"Uutta tutkimustietoa on syntynyt, mutta sitä ei ole vielä saatu riittävästi käyttöön liiketoiminnassa."

Tutkijat ovat tarkastelleet mm. aikuisten oppimista, metallien 3D-tulostamista ja älykkäitä sähköverkkoja. Datakeskukseen on luotu poikkeuksellisen tehokas supertietokone. Lisäksi on kehitetty esimerkiksi puun taimien tuottamista laboratoriossa.

4 Vähähiilisyydellä ja kiertotaloudella pyritään torjumaan ilmaston lämpenemistä

- Ymmärrys vähähiilisyydestä ja kiertotaloudesta on lisääntynyt merkittävästi.
- Yritykset pitävät vähähiilisyyttä välttämättömänä kilpailukykyensä kannalta.

Useat hankkeissa mukana olleet toimijat ovat edistäneet energiatehokkaita ratkaisuja. Esimerkiksi matkailu-, ravintola- ja rakennusalan toimijat ovat hankkineet tietoa hiilijalanjäljestä ja sen pienentämismahdollisuuksista. Kiinteistökohtaiset toimenpiteet ovat puolestaan parantaneet kuntien kiinteistöjen energiatehokkuutta. Lisäksi esimerkiksi karjan lannasta saatavaa metaania on käytetty rakennuksen lämmityksessä. Hankkeissa on myös kehitetty ja otettu käyttöön sähköisiä kulkuneuvoja, kuten sähköbusseja ja sähköavusteisia kaupunkipyöriä.

Hanketoimijat ovat perustaneet kiertotalouteen liittyviä innovaatioalustoja ja testausympäristöjä. Näissä on selvitetty mm. hukkalämmön hyödyntämistä sekä biopolttoaineiden kehittämistä. Yritykset ovat testanneet myös teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämistä.

”Tekstiilikuitujen kierrätyksen uusiin menetelmiin keskittyvä demonstraatioalusta on ollut menestys. Siihen osallistuneet yritykset ovat päässeet tekemään yhteistyötä monikansallisten yritysten kanssa.”

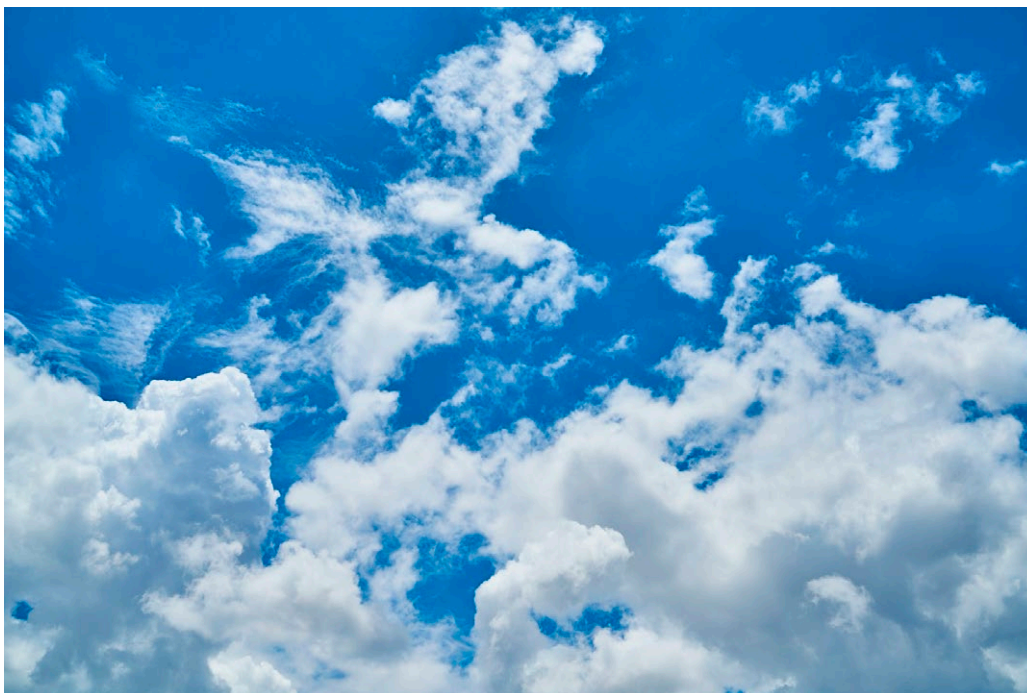

Hankkeissa on edistetty kiertotaloutta myös selvittämällä muovin kierrätysmahdollisuuksia ja järjestämällä kiertotalousaiheisia tapahtumia. Rakennerahastot ovat tukeneet kierrätystä parantavien laitteistojen kehittämistä ja hankintaa. Eräs yritys on rakentanut jätteiden vastaanotto-, lajittelu- ja kierrätyskeskuksen, joka mahdollistaa sekä kotitalouksien että yritysten jätteiden käsittelyn.

Hankkeissa on perustettu ilmastotyöryhmiä ja laadittu kuntakohtaisia ympäristöohjelmia sekä käynnistetty resurssiviisaustyötä. Asiantuntijat ovat tehneet kunnille ja yrityksille konkreettisia toimenpidesuosituksia vähähiilisyyden edistämiseksi. Lisäksi hankkeissa on luotu tiekarttoja ja pelejä, jotka neuvovat kotitalouksia ja yrityksiä vähähiilisyyden ja kiertotalouden edistämisessä.

Vähähiiliset hankkeet eivät aina kytkeydy riittävästi älykkääseen erikoistumiseen. Niiden hyödyt eivät leviä laajemmalle alueelle. Toisaalta esimerkiksi korkeakoulujen kiinnostus vähähiilisyyttä kohtaan on lisääntynyt älykkään erikoistumisen myötä. Oppilaitokset ovat yhdistäneet kiertotalousaiheen koulutuksiinsa. Uutta kiertotalouteen liittyvää opintokokonaisuutta on kokeiltu pilottikoulutuksessa.

Ohjelmakauden alussa vähähiilisyyttä koskevasta tavoitteesta jäätin jälkeen, mutta loppuvaiheessa tavoite saavutettiin, kun osaaminen ja neuvontatyö lisääntyivät. Vähähiilisyys on edistynyt myös hankkeissa, jotka ovat keskittyneet lähtökohtaisesti johonkin toiseen tavoitteeseen.

5 Osaaminen helpottaa siirtymistä työelämään

5.1 Tukea opiskeluun

Nuoria on onnistuttu ohjaamaan koulutukseen kohtalaisen hyvin. Koulutuksen tai työn ulkopuolelle jää yhä vähemmän nuoria, mutta syrjäytyneitä on silti huomattava määrä. Ohjelmakaudella on kuitenkin onnistuttu tukemaan yksilöllisiä ja joustavia opintopolkuja. Aiemman osaamisen tunnistaminen on parantunut. Ammatinvalintaansa pohtiville on järjestetty tapahtumia uramahdollisuuksista. Hankkeet ovat tavoittaneet hyvin erityisesti niitä, jotka ovat suorittaneet vain perusasteen koulutuksen.

Merkittävin vaikutus on ollut opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen. Ammattikoululaiset, opinto-ohjaajat, opettajat sekä työpaikkojen työvalmentajat ovat saaneet tukea, jonka tavoitteena on se, että opiskelijat suorittaisivat tutkinnot loppuun asti.

5.2 Osaamisen kehittäminen ja työvoimapulaan vastaaminen

- Eri koulutusasteen oppilaitosten yhteistyö on lisääntynyt, kun oppilaitokset ovat rakentaneet yhteisiä oppimisympäristöjä.
- Ammatilliset oppilaitokset ja korkeakoulut ovat tiivistäneet yhteistyötään esimerkiksi teknologiaosaamisessa.
- Yhteistyö on tarjonnut mahdollisuuksia myös vertaisoppimiseen.

Koulutuksen työelämälähtöisyys on lisääntynyt. Monissa hankkeissa on pyritty vastaamaan työvoimatarpeisiin, ja kasvavien alojen vaatima osaaminen on vahvistunut. Rakennerahastovarot ovat parantaneet koulutuksen tarjontaa. Oppilaitokset ja yritykset ovat yhdessä kartoittaneet yritysten osaamistarvetta ja ennakoineet koulutustarpeita. Koulutusta on kehitetty yrityslähtöisesti. Vaikka oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä on lisätty, osaamisen osuvuudessa työelämän vaatimuksiin on vielä parantamisen varaa.

Ammattiin opiskelevien oppiminen työpaikoilla on edistynyt, kun hankkeissa on määriteltä ja kehitetty siihen liittyviä vastuita ja toteutustapoja. Myös työpaikkaohjaajat ovat kouluttautuneet työpaikalla tapahtuvan oppimisen kehittämiseksi. Moni hankkeisiin osallistuneista on työllistynyt jo opiskeluaikana koulutustaan vastaaviin töihin harjoittelujaksojen ja opiskelijaprojektien jälkeen.

Rahoituksella on luotu uusia koulutuspalveluita. Esimerkiksi tekoäly- ja dataosaaminen on parantunut, kun siihen liittyvä koulutusohjelma on käynnistynyt. Opetusmenetelmät ovat kehittyneet, ja oppilaitokset ovat hankkineet uusia, oppimista tukevia laitteita.

Esimerkiksi kuljetus- ja metallialan sekä vanhustyön houkuttelevuus on parantunut, kun oppimisympäristöt ja -välineet ovat uudistuneet. Puhtausalan koulutuksen ja digitaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen yhdessä yritysten kanssa on lisännyt alan vetovoimaisuutta. Samalla tietämys näiden alojen työllistymismahdollisuuksista ja osaamisvaatimuksista on lisääntynyt.

Työttömiä on osallistunut osaamista parantaviin hankkeisiin vain vähän. Sen sijaan työsäikäyvien aikuisten tavoittaminen osaamisen kehittämiseksi on onnistunut hyvin. Täydennyskoulutusmahdollisuudet ovat parantuneet, ja ammattilaisille on järjestetty pilottikoulutuksia ja verkkokursseja. Tuloksena on ollut se, että työvoiman ammatillinen liikkuvuus on parantunut. Osaamista kehittäviin hankkeisiin osallistuminen ei kuitenkaan ole suoraan vaikuttanut siihen, että työllistyminen tai opintojen aloittaminen olisivat lisääntyneet. Siitä huolimatta hankkeiden kautta on onnistuttu lisäämään valmennuksiin tai koulutuksiin osallistumista, mikä puolestaan edistää välillisesti työllistymistä ja opintojen aloittamista. Hankkeissa on onnistuttu epäsuorasti tukemaan myös opiskelijoiden itsetuntemusta. Elinikäinen oppiminen sen sijaan ei ole vahvistunut riittävästi.

Hankkeissa on lisätty esimerkiksi digitalisaatioon, robotiikkaan, tekoälyyn ja lisättyyn todellisuuteen liittyvää osaamista. Digitaalisten ohjauspalvelujen saavutettavuutta.

6 Työllisyys on kasvun edellytys

6.1 Erityisryhmien työllistyminen

Hankkeissa on onnistuttu edistämään työllisyyttä, sillä toimenpiteisiin osallistuneilla työnhakijoilla on ollut havaittavissa parempia työllistymistuloksia verrattuna muihin työnhakijoihin. Erityisesti heikoimmassa työmarkkina-asemassa olleet ovat onnistuneet saamaan työpaikan hankkeiden tuloksena. Ohjausta on viety ihmisten saataville ja käytännön työelämään. Matalan kynnyksen palvelut ja yksilöllinen ohjaus ovat olleet tehokkaita toimenpiteitä. Myös rekrytointitapahtumat ja valmennukset ovat parantaneet osallistujien työllistymismahdollisuuksia.

Ikääntyneiden työllistämässä on onnistuttu hyvin.

Hankkeisiin osallistuneet nuoret ovat suuremmalla todennäköisyydellä työllistyneet tai aloittaneet koulutuksen kuin verrokkiryhmä. Esimerkiksi työllistymisen ohjaus- ja tukimallin luominen sekä muut hankkeissa toteutetut toimenpiteet ovat vahvistaneet erityistä tukea tarvitsevien nuorten polkua työssäoppimisesta työmarkkinoille.

- Vaikka nuoriin kohdistuneet toimet ovat tukeneet myönteistä työllisyyskehitystä, nuorten työllistymisen edistämisessä ei ole kuitenkaan saavutettu tavoitetasoa.
- Hankkeissa on yhä enemmän moniongelmaisia, paljon tukea tarvitsevia nuoria, mikä hankaloittaa tulosten aikaansaamista.

Kehitysvammaisten ja osatyökykyisten polkuja työelämään on onnistuttu edistämään. Toimenpiteitä ovat olleet esimerkiksi työelämään valmentavat opinnot, uraohjaus sekä verkostojen rakentaminen työnantajayritysten kanssa. Lisäksi työnantajien valmiudet työllistää kehitysvammaisia ja osatyökykyisiä ovat parantuneet. Eräissä hankkeissa päivä- ja työtoiminta on uudistunut voimakkaammin osallisuutta ja osaamista vahvistavaksi. Ryhmätoiminnan ja vertaistuen järjestäminen onkin ollut tärkeää.

Maahanmuuttajia on helpotettu pääsemään työmarkkinoille esimerkiksi alueellisten toimintamallien, kuten työllistymisen ohjauksen ja kotoutumisen tukemisen avulla. Lisäksi työnantajat ovat saaneet tietoa kansainvälisistä osaajista alueella. Työyhteisöjen valmiudet kohdata maahanmuuttajia ovat parantuneet. Neuvonnan ja kielikoulutuksen järjestäminen sekä lisäopintojen tarjoaminen ovat edistäneet työmarkkinoille pääsyä. Hankkeissa on perustettu maahanmuuttajavanhemmille vertaistukiryhmiä, jotka ovat tukeneet asioinnissa, työpaikan löytämisessä sekä lastenhoidossa.

Hanketoimijat ovat tavoittaneet hyvin koulutuksen tai työn ulkopuolella olevia ja pitkäaikaistyöttömiä. Kuten nuorillekin, myös pitkäaikaistyöttömille on tarjottu yksilöllistä, matalan kynnyksen ohjausta. Hankkeissa on myös järjestetty ryhmätoimintaa ja uravalmennuksia. Ohjelmakauden toimenpiteillä on kuitenkin vaikutettu vain pieneltä osin pitkäaikaistyöttömyyshaasteeseen.

”Hankkeisiin on osallistunut paljon pitkäaikaistyöttömiä, ja heidän tyypillisesti haastaviin elämäntilanteisiinsa on löytynyt ratkaisuja.”

Hankkeissa on myös valmennettu yrittäjyyteen ja oman osaamisen tunnistamiseen. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset yrittäjät ovat neuvoneet muita maahanmuuttajia yrittäjyyteen liittyvissä asioissa.

6.2 Työhyvinvointi

- Etenkin ne hankkeet, joissa on pienet osallistujamäärät, ovat onnistuneet parantamaan työhyvinvointia.
- Työyhteisöjen sisäistä vuorovaikutusta ja viestintää on edistetty, ja johtamista on kehitetty.
- Työyhteisövalmennukset ovat lisänneet työntekijöiden osallisuutta.
- Yritykset ovat laatineet työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelmia omien kehittämiskohteidensa pohjalta.
- Vertaistuki on osoittautunut tärkeäksi sekä yrittäjien että esihenkilöiden työhyvinvoinnin parantamisessa.
- Työhyvinvointia edistävät hankkeet ovat kohdistuneet eri aloille. Esimerkiksi kuljetusalan työhyvinvointia on pyritty parantamaan yksilön ja organisaation lähtötason perusteella. Työntekijät ovat testanneet käytännössä työhyvinvoinnin apuvälineitä ja itsensä johtamisen strategioita.
- On myös luotu uusi, tekoälyyn perustuva työhyvinvoinnin palveluiden kehittämisen toimintamalli.
- Toimenpiteistä huolimatta työhyvinvoinnin edistämisessä on vielä parantamisen varaa.

6.3 Sukupuolten tasa-arvo

Hankkeissa on toteutettu erilaisia tasa-arvoprojekteja. Yritykset ja järjestöt ovat saaneet koulutusta sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Maakuntiin on palkattu yhdenvertaisuusasiantuntijoita. Sukupuolten tasa-arvoa on edistetty sukupuolittuneilla aloilla. Silti olisi tarpeen rohkaista ihmisiä enemmän sukupuolelle epätyypillisiin koulutusvalintoihin. Naisten yrittäjyyttä ja johtajuutta on tuettu merkittävästi. Sen sijaan miesten syrjäytymisen ehkäisemiseen tähtääviä hankkeita on ollut vain vähän, vaikka niiden osuus onkin kasvamassa. Silti osallistujamäärät ovat olleet vähäisiä. Toisaalta sukupuolten tasa-arvoisuutta on hyvä ymmärtää syvemmin, ei ainoastaan määrällisten tavoitteiden kautta.

”Rahoitusta kohdennetaan tyypillisesti älykkään erikoistumisen strategian kärkialoihin, jotka ovat usein miesvaltaisia. Sukupuolten tasa-arvo ei välttämättä edisty hankkeissa, joissa se ei ole nimenomaisena tavoitteena.”

Sukupuolten tasa-arvo on jäänyt useissa hankkeissa pinnalliseksi. 32 prosenttia uusista työpaikoista on syntynyt naisille.

7 Osallisuutta tukee työ- ja toimintakyvyn kehittäminen

7.1 Työ- ja toimintakyky

Hankkeissa on onnistuttu parantamaan työ- ja toimintakykyä sekä lisäämään aktivoitumista. Erityisesti nuorten, maahanmuuttajien ja perusasteen koulutuksen suorittaneiden työ- ja toimintakyvyt ovat vahvistuneet. Hanketoimijat ovat tavoittaneet hyvin moniongelmaisia nuoria. Nuoret ovat esimerkiksi saaneet tehdä palkallisia töitä hankkeiden puitteissa. Työtoiminnalla on pyritty lisäämään osallisuutta.

- Ohjelmakaudella on kehitetty Ohjaamo-toimintaa.
- Ohjaamot ovat tarjonneet moniammatillista, helposti lähestyttävää ja henkilökohtaista tukea nuorille.
- Nuoria on tuettu koulutukseen ja työhön hakeutumisessa sekä arjenhallinnassa ja raha-asioiden hoitamisessa.

Rakennerahastovaroilla on syntynyt uusia sosiaalisen kuntoutuksen palveluita ja yhteistyöverkostoja. Henkilökohtainen tuki on ollut tärkeässä roolissa, mutta myös ryhmätoimintaa on hyödynnetty. Hankkeet ovat rohkaisseet esimerkiksi osallistumaan sosiaalisiin tilanteisiin. Myös asiakaslähtöiset hankkeet ovat toteutuneet tuloksellisesti, kun asiakkaat ovat päässeet osallistumaan hankkeiden suunnitteluun. Kuntoutuksella ja sosiaalisella tuella on pyritty lisäämään osallisuuden tunnetta.

- Osallisuutta parantavien hankkeiden vaikuttavuutta yksilötasolla lisää se, että yksilö osallistuu saman hankkeen useampaan toimenpiteeseen, esimerkiksi usean päivän ajan.
- Riittävän pitkäkestoisen tuen tarjoaminen ja useiden toimenpiteiden ketjuttaminen on ollut tuloksellista.
- Sen sijaan yhden päivän tilaisuudet eivät ole johtaneet yhtä vaikuttaviin tuloksiin.

Toisaalta sosiaaliseen osallisuuteen keskittyvissä hankkeissa haasteena on ollut se, että asiakkailla on tavallisesti useita ongelmia. Tällöin hankkeilla ei välttämättä onnistuta esimerkiksi työllistämään ihmisiä. Näin ollen ensiksi pitäisikin ratkaista elämänhallinnan haasteet.

Hanketoimijat ovat ohjanneet huono-osaisia sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin. Yhdistykset ovat saaneet koulutusta, joka auttaa niitä tukemaan ihmisiä elämänhallinnassa. Esimerkiksi nuoret ja mielenterveyskuntoutujat ovat saaneet tukea talouden- ja kodinhoidossa. Nuoria on myös autettu oman kodin löytämisessä.

Kokemusasiantuntijuutta on hyödynnetty työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantamiseen. Sen sijaan sosiaalialan ammattilaisille on suunnattu työpajoja, joissa useat alueen toimijat ovat voineet yhdessä kehittää osallisuutta edistäviä palveluita. Ohjelmakaudella on esimerkiksi luotu sähköinen työ- ja toimintakyvyn itsearviointimenetelmä ja palvelukartta, joka helpottaa saamaan oikea-aikaista tukea.

7.2 Köyhyyden torjunta

Monet kansalaisjärjestöt ja yhdistykset ovat osallistuneet köyhyyttä torjuviin hankkeisiin. Ne ovat tavoittaneet vähävaraisia ihmisiä aiempaa paremmin. On syntynyt uutta moniammatillista yhteistyötä. Vaikka lukuisia järjestöjä on osallistunut hankkeisiin, köyhyyden torjuntaan tähtäävä yhteistyö viranomaisten ja järjestöjen välillä ei ole riittävää. Lisäksi

köyhyyttä torjuvat toimenpiteet olisi tarpeen linkittää tiiviimmin muihin ohjelmakauden tavoitteisiin. Eri rahastojen välinen yhteistyö mahdollistaa laajojen ja vaikuttavien kokonaisuuksien rakentamisen.

Tuloksellisista toimenpiteistä huolimatta köyhyys ei ole vähentynyt. Etenkin kaupungeissa, joissa elinkustannukset ovat korkeat, köyhyys on lisääntynyt. Toisaalta rakennerahastoilla ei pystytäkään ratkaisemaan ongelmaa kokonaan. Hankkeissa on kuitenkin onnistuttu vähentämään kokemuksia taloudellisen tilanteen vaikeudesta.

- Kaupunkeihin on luotu ennaltaehkäiseviä asunnottomuusstrategioita, ja asunnottomille on laadittu asumissuunnitelmia.
- Jalkautuva sosiaalityö on kehittynyt, ja nuoria on ohjattu päihdehoitoon.
- Kansalaislähtöisen kaupunkikehittämisen keinot ovat onnistuneet edistämään osallisuutta ja torjumaan köyhyyttä. Työvoiman ulkopuolella olevat ovat saaneet ideoita arjen toimintoja omassa asuinympäristössään, mikä on vahvistanut toimintakykyä.

8 Ohjelmakausi lukujen valossa

Rahoituksella (EAKR, ml. REACT-EU) on saatu aikaan mm.:

- **562** uutta yritystä
- **10 900** uutta työpaikkaa
- **3 600** pk-yrityksessä merkittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys
- **2 700** pk-yrityksessä viennin aloittaminen tai uudelle vientimarkkina-alueelle laajentaminen
- **2 200** uutta, vähähiilisyttä edistävää ratkaisua

Hankkeisiin (ESR, pl. REACT-EU) on osallistunut mm.:

- **209 200** työtöntä tai työelämän ulkopuolella olevaa henkilöä
- **149 900** työssä olevaa henkilöä
- **47 400** maahanmuuttajaa, ulkomaalaistaustaista tai vähemmistöön kuuluvaa henkilöä
- **8 700** vammaista henkilöä
- **17 100** opinto-ohjaajaa, uraneuvojaa ja muuta ohjauspalveluiden asiantuntijaa

LÄHTEET

Julkaistu	Julkaisija	Vuosi
Arctic Smartness -verkkosivut	Lapin liitto	-
DAIKA-hanke ratkoo Kainuun osaajapulaa ja ohjaa yrityksiä digitalisoitumaan	Euroopan komissio	2022
Elinvoimaa Itä-Suomeen luonnonvarojen ja -olosuhteiden hyödyntämisestä	Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Etelä-Savon maakuntaliitto	2017
Esimerkkejä vaikuttavista EAKR-hankkeista	Pohjois-Pohjanmaan liitto	-
Etelä-Pohjanmaan rakennerahastotoiminnan vaikuttavuuden arviointi	Etelä-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen ELY-keskus	2020
EU:n alue- ja rakennepoliittikan keskeiset tulokset ja johtopäätökset ohjelmakaudella 2014–2020	Työ- ja elinkeinoministeriö	2019
Euroopan laidalla – osaava ja uudistuva Itä-Suomi	Etelä-Savon maakuntaliitto, Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto	2022
Huippuosaamista Kainuusta	Kainuun liitto, Europe Direct Kainuu	2022
Kasvualustana Etelä-Suomi	Uudenmaan liitto ja Hämeen ELY-keskus	2017
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman vuosikertomusten tiivistelmät kansalaisille	Työ- ja elinkeinoministeriö	2016–2022
Kestävää kasvua ja työtä -rakennerahasto-ohjelman arvioinnin loppuraportti	MDI, Spatia, Kuntoutussäätiö, TK-Eval (toimeksiantajana TEM)	2019
Kestävää kasvua Pohjois-Savossa – Katsaus vähähiilisyttä edistäviin EAKR-hankkeisiin	Pohjois-Savon liitto	2018
Lappilaiset menestystarinat, osat 1–3: Lapin matkailun kehittäminen, arktinen tuotekehitys, lappilaisen kiertotalouden kehittäminen	Lapin liitto	2017–2018
Menestystarinoita aluekehittämisestä	Työ- ja elinkeinoministeriö	2017
Rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 toteutuminen Pohjois-Savossa. Väli­raportti 21.10.2019.	Pohjois-Savon liitto	2019
Raportti EAKR- ja ESR-rahoituksesta rakennerahasto-ohjelmakaudella 2014–2020 Itä-Suomessa	Etelä-Savon ELY-keskus	2022

Julkaistu	Julkaisija	Vuosi
Satoa Etelä-Suomesta – onnistumisia aluekehittämisessä 2014–2020	Uudenmaan liitto	2020
Seurantakomitean kokouksen pöytäkirja 11.5.2022.	Työ- ja elinkeinoministeriö	2022
Tarinoita kasvusta ja kansainvälistymisestä	Työ- ja elinkeinoministeriö	-
Tehottomia tukia vai talouskasvua ja osaamista? Katsaus rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 toteutukseen Kainuussa	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	2018
Tuloksia toimintaympäristön ristiaallokossa – Kestävää kasvua ja työtä -rakennerahasto-ohjelman yleinen tuloksellisuustarkastelu	MDI, Spatia, Kuntoutussäätiö, TK-Eval (toimeksiantajana TEM)	2018
Vaikutusten jäljillä – Kestävää kasvua ja työtä -rakennerahasto-ohjelman vaikuttavuuden arviointi	MDI, Kuntoutussäätiö, Spatia, TK-Eval (toimeksiantajana TEM)	2019
Villimpi länsi -verkkosivut	Pirkanmaan liitto	-
Vipuvoimaa kasvulle Itä- ja Pohjois-Suomessa	Lapin liitto, Pohjois-Savon liitto	2018
Yrityksen kehittämisavustuksen hanke-esimerkkejä ohjelmakaudelta 2014–2020	Työ- ja elinkeinoministeriö	2021

Teksti: Mari Parviainen, korkeakouluharjoittelija, työ- ja elinkeinoministeriö

Valokuvat: Pexels ja Pixabay

Tätä raporttia varten haastateltiin seuraavia asiantuntijoita:

Elina Hykkönen, ohjelmajohtaja, Pirkanmaan liitto

Kalevi Pölönen, yksikön päällikkö, Etelä-Savon ELY-keskus

Riitta Ilola, rahoituspäällikkö, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Tiina Huotari, ohjelmajohtaja, Uudenmaan liitto

Verkkajulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-946-9

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi